

DRETS DE LA TERRA, DEURES HUMANS

ALFONSO MURAD

Belo Horizonte, MG, Brasil

La consciència sobre els “Drets de la Terra” encara s’està fent.

Intuïtivament, ja és present en diversos **pobles indígenes** del nostre continent. Per a ells, el sòl que trepitgem és un lloc sagrat. La Terra Mare té cura i alimenta tots els seus fills/es: plantes, animals i humans. Ens ofereix com a regal les muntanyes, les valls, l’aire, l’aigua i el sòl.

Per a les **cultures afroamericanes**, el sòl sagrat s’ha de reverenciar, ja que en rebem un influx benèfic (Axé). La terra és festejada i celebrada de forma alegre, en dansa ritual. Espai comunitari i matern, també és el lloc de trobada amb les divinitats.

Aquests pobles no tenen una noció jurídica de Drets de la Terra. Com l’ésser humà és fill/a i part de la Terra, ha de respectar-la. Aquesta visió, considerada durant molt de temps com quelcom precientífic, mític i primitiu, avui està essent rescatada ja que conté una saviesa mil·lenària. En la tradició cristiana destaca Francesc d’Assís, que considerava tots els éssers com els nostres germans.

A occident, el gran marc de la consciència ecològica va aparèixer amb el “Club de Roma”, el 1968. En ple moment de l’eufòria del “progrés” i del “desenvolupament” a Europa i als Estats Units, aquest grup de científics i formadors d’opinió va suggerir que la Terra estava assolint els seus límits de funcionament. Calia canviar de rumb! El moviment ecològic va sorgir com a indignació davant la pol·lució del medi ambient i el (re)encantament del contacte amb la natura. S’amplià amb l’“ecologia profunda” i la crítica de Lester Brown, Fritjof Capra i altres pensadors, que mostren que l’arrel de la crisi ecològica es troba simultàniament en un model de comprensió (paradigma) i en el mercat capitalista.

Des del segle XVI, occident va desenvolupar una postura antropocèntrica exclusivista. Els humans es consideren el centre de l’Univers. Els éssers abiòtics (aire, sòl, aigua, energia solar), com a “recursos naturals”, podrien explotar-se sense límits. El mateix es diu dels éssers vius, o biòtics (microorganismes,

plantes i animals). El medi ambient natural s’havia de dominar, escorcollar, manipular, ja que estava format per “coses”.

L’economia capitalista, per la seva banda, concep la cadena productiva com quelcom lineal: extracció, transport, producció industrial, distribució, venda, consum, descart. Ignora que en cada etapa es generen residus i es consumeix energia. A la natura, ben al contrari, tot succeeix en cicles de matèria i energia en constant interacció. El que per a uns éssers seria residu, per a altres esdevé aliment o font d’energia. Però l’economia de mercat, devora cada vegada més energia i matèria subtil, i produeix més residus en el sòl, a l’aigua i a l’aire. Compromet així els cicles de vida al planeta.

Cal un canvi de paradigma. Per a uns, l’antropocentrisme s’ha d’abandonar en favor del biocentrisme, i així tots els éssers tindrien el mateix valor en la tela de la vida. Per a altres, hauria d’ampliar-se la visió actual, mantenint l’ésser humà en el centre, però ara en relació amb l’ecosistema. I hi ha qui sosté que és un error continuar pensant en un centre, ja que seria millor pensar en les relacions que teixeixen les infinites xarxes de matèria, energia i informació. En comptes de cercar un centre, es tracta de reforçar la interdependència, les relacions múltiples que uneixen tots els éssers (fins i tot els humans) en la xarxa de la vida.

La lluita pels drets de la Terra

La Terra, com un tot, tindria drets? I els diferents éssers que la poblen, també? En el seu cas, qui els reclamaria? Aquestes i altres qüestions susciten discussions apassionades. Sembla que el medi ambient no seria un “subjecte de drets”, ja que no té consciència, ni llibertat, ni llenguatge creatiu, com els humans. Per a la resta, en la tela de la vida, els humans serien més importants que la resta d’animals. I sempre apareix la sospita que la lluita pels drets de la Terra podria apartar el focus de la qüestió urgent i imprescindible dels Drets dels Pobres i dels Pobles

Oprimits.

D'altra banda, la humanitat és part de la Terra, en tant que és la mateixa Terra, que sent i pensa de manera reflexa. Més encara: la resta d'éssers tenen certa alteritat. No són simplement "coses", sinó "altres". Mereixen respecte. El crit de la Terra no es manifesta com l'humà, però també és un clam. La Terra és la nostra casa comuna. Defensar-la és fonamental per garantir la continuïtat de tota la vida. Per exemple: la lluita pel dret humà a saciar la gana depèn, entre d'altres coses, de sòl fèrtil, condicions climàtiques favorables, llavors accessibles als agricultors, aigua, control de plagues... Comporta, com a mínim, els drets del sòl, de l'aigua i de la biodiversitat.

La Terra, com una unitat diversa i complexa, té drets, que han de ser garantits per nosaltres, els humans. El dret fonamental consisteix en assegurar la continuïtat de la vida en tota la seva extensió, mantenint l'equilibri del medi ambient i la biodiversitat. També hi ha lluites específiques per la defensa d'alguns elements de l'ecosistema. Per exemple, la batalla pels "drets dels animals". Així, s'estableixen lleis que castiguen els mals tractes als animals domèstics, es creen procediments en relació als animals confinats per a consum o producció, es limita la caça d'animals silvestres, es respecta el cicle de fresa dels peixos... S'adopten mesures per evitar l'extinció d'espècies amenaçades. Un grup creixent de persones opta per la dieta vegetariana, la qual cosa disminueix el consum de carn.

A molts llocs creix la mobilització per la defensa dels biomes, amenaçats sobretot per l'explotació petroliera, la mineria, el monocultiu de soja i eucaliptus, el sistema intensiu de plantar de l'"agronegoci" (amb adobs químics i metzines), a part de l'especulació immobiliària i l'avançament caòtic de la urbanització. Al nostre continent, destaca la lluita dels pobles de la Panamazònia, la preservació de zones costaneres, les sabanes (com el "cerrado" brasiler), l'ermot andí, la Patagònia... També hi ha xarxes que s'articulen en defensa de la qualitat de les aigües, mobilitzant-se per preservar les deus, per establir polítiques públiques que garanteixin la potabilitat de les aigües de rius i llacs, el tractament dels afluents, la reducció de l'emissió de pol·lució. Sense oblidar la millora de la qualitat de l'aire i l'adopció de ge-

neració d'energia renovable, amb menys impacte en l'ambient.

La lluita pels "drets de la Terra" comprèn tant les qüestions planetàries com les mobilitzacions concretes referents a la cura del sòl, aire, aigua, plantes i animals. Inclou temes complexos, com la política energètica i la governabilitat mundial. Una cosa és certa: a la natura, tot està entrelligat. Impossible comprendre un element sense tenir en compte els altres. Qualsevol moviment en benefici d'un, porta beneficis per tots. Fins i tot per nosaltres, els humans.

La lluita pels Drets Humans, i sobretot pels Drets dels Pobres, s'amplia amb el compromís socioambiental. Així ho proclama el preàmbul de la Carta de la Terra (1987): Som una família humana i una comunitat terrestre amb un destí comú. Hem de sumar esforços per generar una societat sostenible mundial basada en el respecte per la natura, en els drets humans universals, en la justícia econòmica i en una cultura de la pau. És imperatiu que els pobles de la Terra declarem la nostra responsabilitat d'uns envers els altres, amb la gran comunitat de la vida, i amb les futures generacions.

Religions, drets de la Terra i Drets Humans

Durant la Cimera dels Pobles a Rio+20, el juny de 2012, diversos líders religiosos van reunir-se per debatre la relació entre les religions i les qüestions ambientals. A la seva *Carta de les religions sobre la cura de la Terra*, afirmen:

"Religions, societat i medi ambient són realitats estretament correlacionades. Les tradicions religioses contribueixen a l'ampliació de la consciència dels seus seguidors sobre els valors fonamentals de la vida, personal, social i ambiental, orientant per a la convivència respectuosa entre els pobles, cultures i credos, i d'aquests amb tota la creació".

Els representants de les religions presents van comprometre's a desenvolupar una nova ètica en la relació amb el medi ambient, capaç d'orientar noves actituds defensores de totes les formes de vida, sostingudes sobre polítiques públiques de justícia ambiental i en una mística/espiritualitat que expliciti la gratuïtat i el do de la vida.